

1978
ДЕКАБРЬ
№ 12

ЧАРЫШ-ЧОННУЧОГААДЫЛГАЗЫ

ЧЫЛ ТӨНЧУЗУНГЕ ЧЕДИР ХОНУК АРТКАН

16

Сөс берип тур бис АШКАН

Кызыл хоорайны «Саян» университетинин коллективи он бир айларны план 102,3 хуу күөсеткен, пайдан амыр 240 муң рублинди бараанын чонга садип саарган. Салбырлар аразында социалистик чарышка ноябрь айда бистин херезмен улустук мали салбыр бири чери ап, тилекчи болган. Ийги чери херезмен улустук чери саар салбырда А. Мигеринь бригадасы алган. Л. Черепяхиньны баштааны садыгылар — галантерей салбыр база багай эвес туңделди болганар. Олар үшү чери алган.

Коллективтин салыгылары план-даалгазы декабрь 21-е күөсеткен деп хулестеген алганыр.

А. МИСТРОВА,
салбыр эргеленчиси.

ЧЫЛ ПЛАНЫН ХУУСАА БЕТИНДЕ

Онгу беш чылдың үшү чылынның эгинде СЭКП ТН-ның, СССР-нин Министрлер Чөвүлениниң, ВЦСПС-тин болгаш ВЛКСМ ТН-ның бугу совет улусна Чагаа-ында улустур ажылдакчылары бүгү-ле курлавырларны болгаш мүчүлери долдуу ажылап тургаш, СЭКП-ниң XXV съездиниң төгүлүт шийтирлерин күүсе-дир дээш кызмаккай ажылдарыне кыйгырган.

Республиканың улустур бугуруле коллективтери ол Чагаа-биле холбаштыр чурттуң мурнакчы бугуруле-риниң эргелчи саналдарын дертип, беш чыл пла-нын күөсөдириниң талазы-биле бедик социалистик ху-лестегери алган болгай. Онч чамдык түңдөлгөн үндүрүп болур үе келген.

даашкыныг бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-

риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-

- ҮШ ЧЫЛ ПЛАННАРЫН КҮӨСӨТКӨННЕР:**
- «Кая-Хем» хөмүр-деш резези
 - «Тыва кобальт» комбинат
 - Шагаан-Артынын, Чадаананын саржаг заводтары
 - Кызылдын сайгарыла баазасы
 - Чадаананын тараа пунктжу
 - Ак-Довурактын, Хову-Аксыйн хлеб за-водтары.
 - Даараныла фабрикасы
 - «Росводпромни» ДБК заводу

1978 чылдың он бир айларының түңдөлгөн-биле алдыга, кол-көл бугурула черлеринден 47 коллективтер он бир айларның сайгарыла талазы-биле даалганын күөсеткен, а 29 чылдарың планын күөсөдирген. Дека-брь 1-де байдал-биле азырга, Шагаан-Артыгын саржаг заводу, Селдехте-никанын Кызыл болгаш Уугу-Хем районлар аразының каттылышчылары, тех-нистик хандарыла станица-лар, Кызылдың иш айма-гында дөң ишчиге, өсө-дөө чамдык бугурула черлери продукция сайгарынын ымд планын күөсөдирген, бо хүнерде ноябрь-1979 чылдың удуруле амылдан турар. Устуде аныттыган коллективтеринң партия, профес-

риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-

риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-

риалдарын бооп турарын айтыр чутуда. Бир эвес Кызыл-Мажалыктын туубу автотранспорти багаш амылышын кол-ла чылдагыны күш-ажылды организастаанының четкинде, удурулганын кошмаанда болса, «Тудат келектери» комбинат болгаш Элегес-Аксыйн хана мате-

ДҮРГЕДЕДИР

Көдө асмаа-агыг техниканын септелгенин чогуур үезинде болгаш шыр-нарлар чорудары 1978 чылдың чыкыс хову амыла-да чедикениниң чоруду-румның магадылаам оол-дур.

Амгы үезде республика-нын совхозторында техник-анын септелгенин 1978 чылдың декабрь 1-иниң мада-ы-н биле алдыга шыдап: шунту 2930 трактор бар, оон иштинде 1847 трактор септен ам планынның 63 хуузу. Дөртүк кварталда 713-тү септээр турган, 327-ни септөөн, амы планынң 45,9 хуузу. Эрткен чылдың бо үезинде 2719 трактордан 1899-тү септөөн, планынң 69,5 хуу-зу турган.

Совхозтарда 1205 тармак комбайны бар, олардан 332-ни септөөн, план 27,6 хуу күөсөдирген. Эрткен чылдың он үезинде турга-мандан 160 комбайн хөй-ү септен алган.

Амгы үезде совхозтарда шунту 2632 түде автотран-спортиден 1969-нү септөөн, ол көрдүгүн план-ның 60,5 хуузу, амы өрте-нин чылдындан 48 жөн-ниша хөйү септөөн. Дөртүк кварталда септээр ужурап 459 маншадан чүгө 167-ни бетелгени.

1791 трактор сепкалары бар, олардан 379-тү септөөн, планынның 38 хуу күөсөдирген.

Трактор септелгенинң талазы-биле Варым-Хем-чи, Эрип, Бай-Тайга, Тес-Хем, Төмү районна-рынң ажил-агыларын иш-адыкын темпийн чорудун турар. Уугу-Хем район тараа комбайнынын септээр талаам-биле өрү көргүзү-дүг бооп турар.

Чүгө автомобильнин септелгенинң талазы-биле Чөөн-Хемчик району 281 комбайндың 224-түн септөөн, оон айгыда Кызыл, Бий-Хем районлар элчи-ни күөсөдир турарлар.

Көдө ажил-агынын септелгенин «Шекпээр», «Хемчик», «Хадым», «Коммунизмчи» херезин совхозтарда органи-налыг чорудун турар. А чамдык совхоз-тар бо чугула аяккачче узуг кыскачкы сепбайн турар. СЭКП-ниң XXII съездин аттыг совет 47 тракторнун чүгө 16-зын, «Чыраа-Бажы» 64 трактор-нун 30-ын, СССР-нин 30 чыла аттыг совет 101 тракторнун чүгө 39-ун септен алган. Ол мшаш «Деникин орук», Тона аттыг, «Кызыл таракана», «Кок-Тей», «Тилезге» сов-хозтар техника септеле-ни куду деңгемде эрти-рип турар.

«ЧЫМЧАК АЛДЫН» ДЭЭШ

Республикада өдүк тымы-жанын таалам-биле чарышка мурнакчы бооп, чыл планын хуусаа бетинде амыр күөсө-дирген коллективтер элчи эвес. Уугу-Хем херезекчи-лер кооперацияны бо чыл-дын 5,7 муң рублин ооун күрүнече дужаар турган. 12 муң рублигез амыр, планынң ооалдымын декабрь 1-де 3,1 пайдан амыр күөсөдирген. Ол мшаш, Тапды району херезекчи-лер кооперацияны-нң амылары пландан амыр

15,3 муң рублин ооун күрү-неге дужааган.

Кызыл районун амылары 23,2 муң рублин «чымчак алдын» күрүнече дужаар турган. 41,0 муң рублигез, амы план 176,7 хуу күөсөдирген.

Планын ооалдымын амыр күөсөдиргенин оо мшаш Тожуну херезекчи-лер кооперацияны болгаш Каа-Хем районун амылары ха-марлыгырып болур.

Херезекчи-лер кооперация-

лары бо чылын 645,0 муң рублин ооун күрүнече дужаар планын. А декабрь 1-де байдал-биле алдыр, чүгө-ле 417,4 муң рублигез, амы план 64,7 хуу күөсөдирген.

Оон чылдагыны чүгө: динч болгаш өске-дөө үлептер кештин анырагы районнарда өөун турганы чыгыс аан эвес. Ийчалажак чамдык районны херезекчи-лер кооперацияны бар аргалары-н чедир амылап шыдаанын

Хүндүлел бижик-биле

Чөөн-Хемчик районда «Чыраа-Бажы» совхозтук хойдуларнын аразында калбарган социалистик чарышка илпектейн киршиче комсомолчу малчы Чекер Сендажы онгу беш чылдың үшү чылында таруур чүе баш хойга онааш-тыр 116 хураганын, бир хойдан 2,7 кг дүгү кырга-ган. Аныак хойжу өз чедикенине доктааван. Келир чылы он-дөө бедик көргүзүлгенин чедир амыр дөң бо чылым кышаан, чурттаар бажынын кышка үлгелерин белеткен, четир санагы чедир белеткен алган.

Аныак кыстың эрестик күш-ажынын совхозтук дирекцияны, партия, ВЛКСМ комитеди үлгелер, эрестик белеткер-биле шыанан. Оон айгыда Чекер Сендажы бугу-эпелден амгы амыктарын аразында калбарган социалистик чарышка база тилекчи болган. Ийчангаш ВЛКСМ ТН-нин Хүндүлел бижик-биле чоокта чам шынаткан.

Делегат

Уугу-Хемде «Найрал» совхозтук чолаачыларынын аразында социалистик чарышка амыр кырганында чыгып арткы калбарган. Аныак хойжу өз чедикенине доктааван. Келир чылы он-дөө бедик көргүзүлгенин чедир амыр дөң бо чылым кышаан, чурттаар бажынын кышка үлгелерин белеткен, четир санагы чедир белеткен алган.

Даанган амылынга ак септелдиг чорун көргүзүп турар мурнакчы чолаачы Сертин Маадыр-оол алган. Оон экектен чүгүг кымылдан-дөө хөй болган болгаш кыраа-чал мате-риалдарның калналыгазын база чедир алган.

Даанган амылынга ак септелдиг чорун көргүзүп турар мурнакчы чолаачы Сертин Маадыр-оол алган. Оон экектен чүгүг кымылдан-дөө хөй болган болгаш кыраа-чал мате-риалдарның калналыгазын база чедир алган.

Даанган амылынга ак септелдиг чорун көргүзүп турар мурнакчы чолаачы Сертин Маадыр-оол алган. Оон экектен чүгүг кымылдан-дөө хөй болган болгаш кыраа-чал мате-риалдарның калналыгазын база чедир алган.

Алдар тугун көдүргөн

Шагаан-Артынын амы-дырла хандарыла комби-налында Л. Маркелова удурткан дөөрнөкчелер бригаданы шыварлык бол-гаш ажыктыг чорукту беш чылынның үшү чы-лында социалистик чарыштын тугун бедик тут-каннар. Коллективте хо-жудангай ажылды кичи-лер чок, ай, квартал пла-ны доктаамал ажыр күө-сеттигин турар.

Бо чылдың эрткен он бир айларынның түңдөл-гөнүнде районун бугуруле-ринде бригадалар аразында калбарган социали-стик чарышка Л. Марке-лованын удурткан бригаданы тилекчи болган. Ол чедикенинере дөң үк бригадата турсаалды күш-ажылды алдар тугун район төвүнде көдүргөн.

АРГАЛАР БАР

СЭКП Тыва обкомунун болгаш Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлениниң доктаанын бугуар онгу беш чылдың үшү чылы-ның төнчүлүгү чедир до-мир-орун станицяларын-дан 180 ажыг муң тонна уаус амыл-агыг чыгун сөвүртүр сорулга салдын-ган.

Республиканын бугу-ле автотранспорт бугуругелери бо амылда киржин, социалистик чарышты кал-барткан. Сөвүг түңдөл-дүр бугуар бистин АТБ-виз ийги чери алган.

Бир эвес чүк сөвүртү-гезинин темпизи бо хиро болур болса, республика-нын автомобиллери бот-тарынын мурнунда сал-дынган сорулганы чедир-нигин күөсөдир шыдаары түңдөлгөндө кеступ тур-дар. Ийчангаш бугу-ле чолаачылары улам кызы-маккай, шалычы ажыл-дарыне кыйгырып тур-мен.

И. БАЛАБАНОВ,
Кызылдың № 1 чыгы АТБ-иниң чолаачызы.

КОЛ ЧҮВЕ —
ДЭЭШТИИ,
АЖЫКТЫ

Чаржып турар ийи фермада

Уугу-Хем районунң иш удуг ажил-агыны «Уугу-Хем» болгаш «Кун-ажылды хостуу» совхозтар аразында социалистик чарышты ажылдап турар. Ол-ла совхозтар-ның Ары-Бажы база Торгалы сүт-бараан фермалары база чарышты. «Уугу-Хем» ферманынң саанычлары 7800 центнер сүтү күрүнече садыр турган. Херек кырында декабрь 1-ге чедир 8223 центнер сатып, план-ооалдыны 105,4 хуу күөсөдирген. Эм онгу беш чылдың дөртүк чылын удугуңе киритип өкчө-үдүш турар. А «Кун-ажылды хостуу» Торгалы ферманынң саанычлары 11.800 центнер сүтү күрүнече садыр турган. 89,5 хуу боттадыр-ган. Бо иш ажил-агына он айлар дүргүзүлдө бир илек-ке ооаштыр саап алган сүт. «Уугу-Хем» — 881 км, амы 1977 чылдың ол үезинде тур-ганындан 519 кг эвези, а «Кун-ажылды хостуу» — 1134 кг, амы эрткен чыл-дың ол үезинде 24 кг хөй болган.

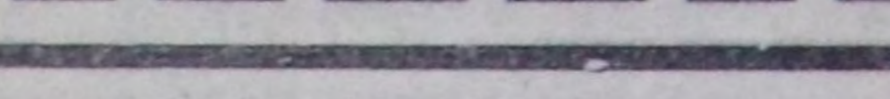
Кайы-дөө фермада бир дө-мей — симментал укалыг сүткүр илектери өстүрүп турар. Оларда механизациян амдылап кылдымдан, саал-дары болгаш өсө-дөө ажыл-дарын хол-биле кылап турар. Фермаларын турун турар чери, олар-белчинри бары-ла мылга чок. Ийдег турбуже илекти продуктуу өдүсө ылгалдыг. Торгалыгилер бир илекке ооаштыр Ары-Бажының саанычларындан 253 кг сүтү хөйү сап ал-ган. Мында хамкы умур күш-ажылды организастан, сүт бугурун көндөдир-генин кураламырларын дөң тууварыла болбайн аан.

Бир эвес Ары-Бажының фермазы чыгым үезде бир илектен хунде 8—9 кг сүтү, фермага иштөөн-биле 2 тонна хамкы саяп иш турган болса, ан бир илектен хунде чүгө-ле 3 кг сүт саап ал турар. Илектин сүдү барында хун катан өвөөжөндүр. А Торгалы фер-мазында чыгым түнде ишкү бургуудан база-ла 8—9 кг сүтү, ам 5 кг-ны саяп ал турар. Ол болса чыгыкымын чартымыдан хөй-дүр. Ийчан-гаш, Ары-Бажынын сааныч-лары чарышты өшүрүп—торгалыгилердин оларын арга-дуржууламы сонуурган.

Ишкү чыгым үезде бир илектен хунде 8—9 кг сүтү, фермага иштөөн-биле 2 тонна хамкы саяп иш турган болса, ан бир илектен хунде чүгө-ле 3 кг сүт саап ал турар. Илектин сүдү барында хун катан өвөөжөндүр. А Торгалы фер-мазында чыгым түнде ишкү бургуудан база-ла 8—9 кг сүтү, ам 5 кг-ны саяп ал турар. Ол болса чыгыкымын чартымыдан хөй-дүр. Ийчан-гаш, Ары-Бажынын сааныч-лары чарышты өшүрүп—торгалыгилердин оларын арга-дуржууламы сонуурган.

Ишкү чыгым үезде бир илектен хунде 8—9 кг сүтү, фермага иштөөн-биле 2 тонна хамкы саяп иш турган болса, ан бир илектен хунде чүгө-ле 3 кг сүт саап ал турар. Илектин сүдү барында хун катан өвөөжөндүр. А Торгалы фер-мазында чыгым түнде ишкү бургуудан база-ла 8—9 кг сүтү, ам 5 кг-ны саяп ал турар. Ол болса чыгыкымын чартымыдан хөй-дүр. Ийчан-гаш, Ары-Бажынын сааныч-лары чарышты өшүрүп—торгалыгилердин оларын арга-дуржууламы сонуурган.

Ишкү чыгым үезде бир илектен хунде 8—9 кг сүтү, фермага иштөөн-биле 2 тонна хамкы саяп иш турган болса, ан бир илектен хунде чүгө-ле 3 кг сүт саап ал турар. Илектин сүдү барында хун катан өвөөжөндүр. А Торгалы фер-мазында чыгым түнде ишкү бургуудан база-ла 8—9 кг сүтү, ам 5 кг-ны саяп ал турар. Ол болса чыгыкымын чартымыдан хөй-дүр. Ийчан-гаш, Ары-Бажынын сааныч-лары чарышты өшүрүп—торгалыгилердин оларын арга-дуржууламы сонуурган.

МЕДЭЭЛЕР

МУЗЕЙВИСКЕ

Тывага Араттын революстун ийин тургузарына...

Салчак Калбакхөрекович мөөчөн соода...

Маадырнын өскөн-төрөөн чуртунда ажылдап...

Музейин аякындан агаанымыс...

Музейин аякындан агаанымыс...

Музейин аякындан агаанымыс...

Музейин аякындан агаанымыс...

Музейин аякындан агаанымыс...

Музейин аякындан агаанымыс...

Бот-тывынгыр уран чүүл көрүлдөзү

ЧЕДИИШКИНИНГ БОЛУҢАР

Найменээл Кызылга бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүлдөзү чыдап-на болуу эртери чадым аларган.

Бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүлдөзү чыдап-на болуу эртери чадым аларган.

Бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүлдөзү чыдап-на болуу эртери чадым аларган.

Бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүлдөзү чыдап-на болуу эртери чадым аларган.

Бот-тывынгыр уран чүүлүн көрүлдөзү чыдап-на болуу эртери чадым аларган.

Хүнчүтөш

Шаг-шаанда бичин дилиндек черап, ону аңдарар ийн шарылым адым тараачын чурттап чораян деп ырганнардап динчана мен.

Чок дүжүп, чер аңдарып, тараа тарып уе келирге, ол шарылары чок ажыдап шыдавалы.

Чок, черин аңдарып турган кичинин болуу ужуру! — деп, черин ээни маргышкан.

Чок, черин аңдарып турган кичинин болуу ужуру! — деп, черин ээни маргышкан.

Чок, черин аңдарып турган кичинин болуу ужуру! — деп, черин ээни маргышкан.

Чок, черин аңдарып турган кичинин болуу ужуру! — деп, черин ээни маргышкан.

ТАНЫЖЫЛГА

Даар-оолга ачаы чаагтерге садып берген. Ол тергезинге адык ынак. Даар-оолдан өскө ону кымдаа мунмас турган.

Даар-оол элдесине бергеш, чудурутканын алган холун сула салыпкыш:

Даар-оол элдесине бергеш, чудурутканын алган холун сула салыпкыш:

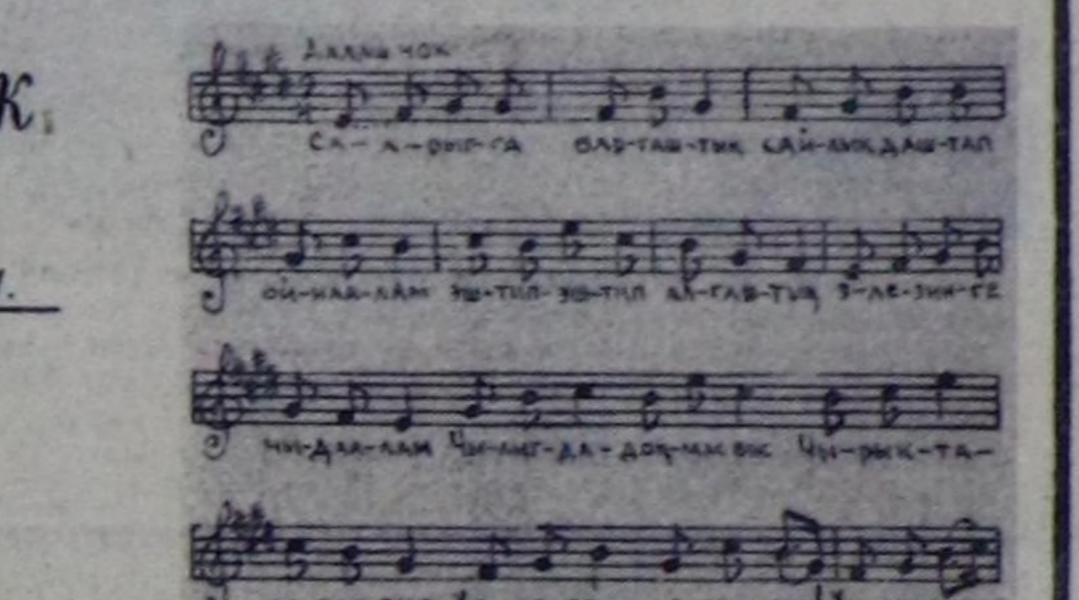
Хүннээрэк

Сөзү Ч. КАРА-КУСКЕНИИ. Музыказы Н. БААЗАН-ОЛДУУ.

Саарыга баргаштын Сайлын-даштал ойнаалам. Зшит-зшит алгаштың Элезинге чыдаалам.

Ортулукта магалыг. Малгаш хоорай тудалам. Ол-ла черге амандыгы Манчы-хуужуур кылылам.

Бай-Тайга районун Бай-Тал суурда уругларнын «Алмушка» садчыгымында чылыг делген өрзөлдөрдө «Бай-Тал» советтүн малчыларынын база суур чурттакчыларынын бичи чаштары аас-нежинтиг өзүп, доругул турар.

САДЫП АЛЫКЧЫЛААРНЫҢ КИЧЭЭНГЕЙИНГЕ

Кызылдын аш-чем садчынын № 32 (Октябрьская кудумчуу 25), № 28 (Октябрьская кудумчуу 31), № 43 (Беспалон кудумчуу 15)...

Хой бажың өрттөкөш, иңг суг-биле чүп, арылаар. Оң кырыңче соок суг куткан, бир шак эртегер чуур, оң соода илбырдыр хаймыдыр.

Хой бажыңдан аажок чагай, амандыг ийи-бүрү мунерин белеткеп болур.

РЕДАКЦИЈАНЫҢ АДРЕЗИ: индекс 667000

Кызыл, Шетивир-Көвөчкөн кудумчуу, бажы № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ: Редакторунуң 2-24-63, редакторунун оралакчынын 2-35-24, 2-31-75...

СПОРТ-СПОРТ. МУРНУНДА М. ТАЛЪ. ТБИ.ВСП. (СЭТА-ның кюрр.). Чуртун шидираа талы-биле эр уаустун чемпионодун сески салымда Белявский баштайгы аштырышкытта таварышкан.

ШИЛИНДЕКТЕР ИЛЕРЕТТИНГЕН. Бокса Кызылдын бирги чери дөш маргылда болуу эрген.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ. ДЕКАБРЬ 15-ТЕ БИРГИ ПРОГРАММА МОСКВАДАН. 10.00—«Уе». Информастыг программа.

Агаар. Бөгүн республикага көжүп турар буултулар, чамдык бергерге быскал хар чаар.

КИНО. ДЕКАБРЬ 15-ТЕ «НАЙРАЛ»: «Дорт мушкетерлар» 10.00, 12.40, 15.20, 18.00, 20.40 шактарда.

Кызылда ирүрүниң башкы институтунуң тыва дыл, литература болгаш ону башкыларының методиказының кафедрасынга ажылдаар улуг башкы херек бол турар.